การศึกษารูปแบบลวดลายดาวเพดานตามคติสัญลักษณ์ของวัดมอญ ที่ปรากฏในอาคารสถาปัตยกรรมอุโบสถ กรณีศึกษาชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ศิริญญา ปัญญะภาโส[1*] และ เมติญา ไถเหี้ยม[1]

[1]คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

รับบทความ : 12 กันยายน 2568 แก้ไขบทความ : 2 ธันวาคม 2568 ตอบรับบทความ : 5 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบลวดลายดาวเพดานตามคติสัญลักษณ์ของวัดมอญที่ปรากฏในอาคารสถาปัตยกรรมอุโบสถ และ 2) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของศิลปะลวดลายดาวเพดาน และพลวัตที่เกิดขึ้นของลายดาวเพดานในอาคารอุโบสถ วัดไทยมอญ ชุมชนมอญปากเกร็ด ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการศึกษาเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการหาข้อมูลการวิจัยเพื่อการวิเคราะห์ ออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) การศึกษาจากบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีการศึกษามาแล้ว 2) การศึกษาและลงพื้นที่เพื่อสำรวจภาคสนาม ขอบเขตพื้นที่และกรณีศึกษาทั้งหมด 46 แห่ง ในปัจจุบันพบว่ามีวัดที่มีการปิดถาวรจำนวน 1 วัด (วัดธาราธรรมาราม) และมี 4 วัดได้ถูกกรมชลประทานเวนคืน ดังนั้นจึงมีจำนวนวัดที่ทำการศึกษา ทั้งสิ้น 41 วัด โดยการศึกษาวิจัย มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาคติสัญลักษณ์ลวดลายดาวเพดานในอาคารสถาปัตยกรรมไทย 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมไทย-มอญ และพลวัตที่ส่งผลต่อลวดลายทางสถาปัตยกรรมอุโบสถ 3) การศึกษาศิลปะการใช้ลวดลายดาวเพดานในอุโบสถ 4) วิเคราะห์รูปแบบลวดลายที่ปรากฏในอาคารอุโบสถไทยมอญ ชุมชนมอญปากเกร็ด 5) สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ นอกจากนี้การศึกษาและกรอบแนวคิดในการวิจัย พบว่า มีการศึกษาจากเอกสารสำคัญ และการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลมาใช้วิเคราะห์เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผลที่ได้จากการวิจัย คือการจำแนกรูปแบบลวดลายดาวเพดานที่ปรากฏในเชิงคติสัญลักษณ์ในอาคารอุโบสถ และสรุปพลวัต (การเปลี่ยนแปลง) ของรูปแบบดาวลวดลายเพดานที่ใช้ในงานอาคารสถาปัตยกรรมอุโบสถไทยมอญ ชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี นอกจากนี้การตระหนักถึงคุณค่าในศิลปะในการศึกษาดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และการออกแบบลวดลายดาวเพดานตามคติสัญลักษณ์ของอุโบสถไทยมอญ ให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป

คำสำคัญ : คติสัญลักษณ์ ดาวเพดาน วัดมอญ พระอุโบสถ ชุมชนมอญปากเกร็ด

*อีเมล : sirinya.p@rmutsb.ac.th (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

A Study of Ceiling Motif Patterns Symbolic Significance in Thai-Mon Temples: A Case Study of Ubosathes in the Mon Pak Kret of Nonthaburi Province

Sirinya Punyapaso[1*] and Matiya Thihium[1]

[1]Faculty of Engineering and Architecture, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

Received: September 5, 2025 Revised: December 2, 2025 Accepted: December 5, 2025

Abstract

This study aims to examine the patterns of ceiling star motifs based on symbolic beliefs in Mon temples, as observed in the architectural structures of Ubosathes. It analyzed the art forms of ceiling star patterns and their evolution in Thai-Mon Ubosathes architecture within the Mon community of Pak Kret, Nonthaburi Province. Moreover, this study sought to examine, consolidate, and analyzed the findings in order to provide a foundation for future studies and design principles for ceiling star motifs. The data were collected and analyzed in two main areas: 1) a review of previous relevant research studies and 2) a fieldwork survey of 46 sites, which aligned. However, the present findings indicated that one temple had been permanently closed and four other temples had been expropriated by the Royal Irrigation Department. This resulted in a reduced number of studied temples to 41 temples. The research instruments and procedure consisted of five main steps: 1) examining the symbolic beliefs associated with ceiling star motifs, 2) investigating the cultural relationship between Thai and Mon traditions on the architectural of patterns, 3) exploring the artistic application of ceiling star motifs in Ubosathes, 4) analyzed the patterns of ceiling star motifs, and 5) summarizing the research findings and providing recommendations. In this study, insights were also gained from documentary research, knowledge transmission from local experts, and fieldwork data collection to ensure a comprehensive data analyzed. The main research findings revealed the symbolic significance of ceiling star motifs. The findings provided a historical overview of their transformation. They suggested the artistic value of these motifs so as to serve as a foundation for the preservation and continuation of the design traditions of Thai-Mon Ubosathes ceiling motifs for future generations.

Keywords: Symbolic Belief, Ceiling Stars, Mon Temples, Ubosathes, The Mon Pak Kret

*E-mail: sirinya.p@rmutsb.ac.th (Corresponding Author)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีกลุ่มชาติพันธุ์มอญเก่าแก่อาศัยอยู่มาเป็นระยะเวลานาน และจากการศึกษาเรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำแม่กลอง ความหลากหลายของผู้คน ชุมชน และวัฒนธรรมบ้านโป่ง (สุภาภรณ์ จินดามณีโรจน์, 2559) สรุปความได้ว่า ในอดีตกลุ่มมอญเหล่านี้มีการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยหลายพื้นที่ โดยกลุ่มวัฒนธรรมมอญจะกระจายอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจากพระนครศรีอยุธยาลงมาจนถึงกรุงเทพฯ หลายชุมชน ชาวมอญได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามที่ราบลุ่มน้ำภาคกลางและภาคเหนือในบางส่วน ดังกล่าวในพื้นที่ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ปรากฏกลุ่มมอญอาศัยอยู่จำนวนหนึ่ง พื้นที่ชุมชนจึงมีอารยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี สถาปัตยกรรม ที่แฝงอยู่มาช้านาน ชาวมอญเมื่อมีการตั้งบ้านเรือนเป็นหลักเป็นแหล่งแล้วนั้น ก็มักมีการสร้างวัดขึ้นมาในหมู่บ้านของตนเอง ด้วยความที่เลื่อมใสและเคร่งครัดในพระพุทธศาสนา และเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน รวมถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวิทยาการต่าง ๆ ของเยาวชนในหมู่บ้าน ทั้งนี้ วัด อาคารทางพระพุทธศาสนา หรืออุโบสถ จึงเป็นอาคารที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากของคนในพื้นที่ชุมชน ไม่เพียงแต่เป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวทางจิตใจเท่านั้น แต่ยังเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนา และการบวชเรียนศึกษาอีกด้วย ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมวัดที่มีอยู่ในชุมชน อันเกิดจากการหล่อหลอมทางศิลปวัฒนธรรม ความผสมผสานของมอญและไทย จึงเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การศึกษาและวิเคราะห์ในเรื่องรูปแบบ ความงดงาม และลวดลายที่ปรากฏในงานสถาปัตยกรรม อาทิ ลวดลายดาวเพดาน หน้าบัน หรืออื่น ๆ ที่ประกอบกับภายในโบสถ์ตัวอาคาร อนึ่งนั้นคือดาวเพดาน มีศิลปะลวดลายที่มีความหมายด้านสัญลักษณ์คติ ความงามและความหมายนัยยะของลวดลายอันทรงคุณค่าทางจิตวิญญาณ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม ของวัดในพื้นที่ชุมชนมอญปากเกร็ด

จากการศึกษาจากเรื่อง คติสัญลักษณ์ สถาปัตยกรรม ดาวเพดาน (ชวพงศ์ ชำนิประศาสน์, 2563) สรุปความได้ว่า ข้อสังเกตก็คือ การมองท้องฟ้าของผู้คนในยุคอดีตจะใช้สีแดงเป็นสีของท้องฟ้า ส่วนในคติของฝ่ายมหายาน รูปแบบของดาวเพดานเป็นสัญลักษณ์ของพุทธมณฑลหรือเรียกกันในฝ่ายมหายานก็คือ มันดาละอันเป็นที่สถิตของพระพุทธเจ้าของแต่ละพระองค์ที่เชื่อว่ามีอยู่มากมายดังเม็ดทราย ในมหาคงคานที (เช่นเดียวกับฝ่ายเถรวาท) และยังคงสถิตอยู่ เพื่อสั่งสอนสัตว์โลกอยู่เพดานพระอุโบสถวัดสุวรรณดาราราม

ทั้งนี้ ในการศึกษาคติสัญลักษณ์ดาวเพดานและลวดลายที่ใช้ในงานอาคารสถาปัตยกรรมอุโบสถไทยมอญ ชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นการศึกษาลวดลายดาวเพดานของอาคารฯ เพื่อทำการวิเคราะห์ลวดลาย รูปแบบที่เกิดขึ้นจากคติสัญลักษณ์และความหมาย อันเนื่องมาจากการผสมผสานวัฒนธรรมแบบมอญและไทย ในระยะเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การวิเคราะห์นี้จะศึกษาในลักษณะของรูปแบบลวดลายดาวเพดานอาคาร ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม และข้อมูลหลักฐานทางเอกสารอื่น ๆ เพิ่มเติมประกอบ เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผลลัพท์การศึกษารูปแบบของลายดาวเพดานที่ปรากฏ หรืออาจมีการพัฒนาลวดลายที่เปลี่ยนไปตามพลวัต ในพื้นที่วัด 41 แห่งตามขอบเขตในการศึกษาในครั้งนี้ จะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีข้อสังเกตที่มีวิวัฒนาการ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการศึกษาประยุกต์ใช้ในงานออกแบบลวดลายต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคติสัญลักษณ์ดาวเพดานและลวดลายที่ใช้ในงานอาคารสถาปัตยกรรมอุโบสถไทยมอญ ชุมชนมอญปากเกร็ด

2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของศิลปะลวดลายดาวเพดาน และพลวัตที่เกิดขึ้นของลายดาวเพดานในอาคารอุโบสถ วัดไทยมอญ ชุมชนมอญปากเกร็ด

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการศึกษา พบว่า มีการใช้เอกสาร การได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้ (องค์ความรู้จากตัวบุคคล) และการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลมาใช้วิเคราะห์เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี กรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการทำวิจัยโครงการการศึกษาฯ ครั้งนี้ เป็นการใช้แนวคิดเกี่ยวกับพลวัต มาใช้เพื่อสรุปรูปแบบที่เกิดตามช่วงระยะเวลาที่ก่อสร้างของอาคารผนวกกับการศึกษาคติสัญลักษณ์ดาวเพดานและลวดลายที่ใช้ในงานอาคารสถาปัตยกรรมอุโบสถไทยมอญ ชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการศึกษาทฤษฎีองค์รวม
ที่มา : ผู้วิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษารูปแบบดาวเพดานของอุโบสถที่สร้างตามคติของวัดมอญ กรณีศึกษาชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีการทำแผนผังแนวคิดไว้ดังนี้

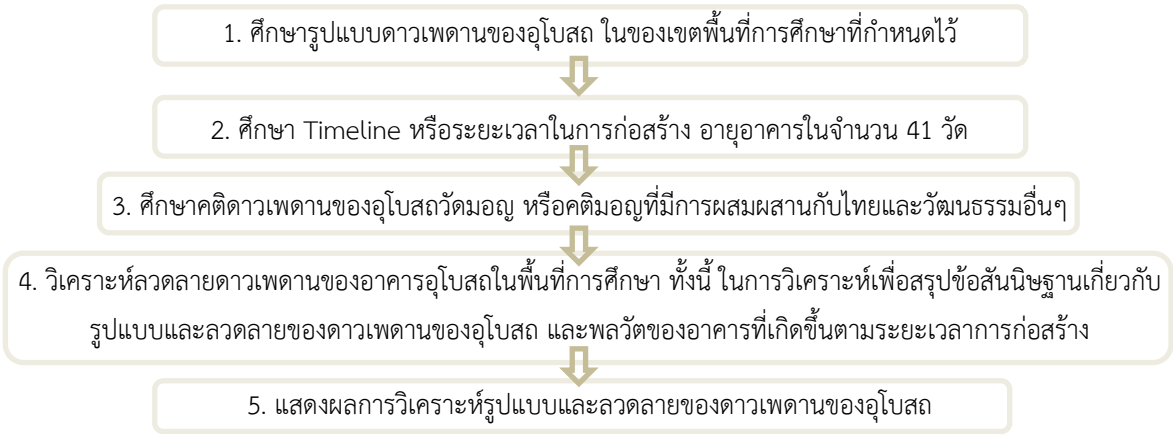

แผนผังที่ 1 แผนผังแนวความคิด(ต่อ)
ที่มา : ผู้วิจัย

การดำเนินงานวิจัย

การศึกษาคติสัญลักษณ์ดาวเพดานและลวดลายที่ใช้ในงานอาคารสถาปัตยกรรมอุโบสถไทยมอญ ชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับลวดลายดาวเพดานของอุโบสถ ตามรูปแบบประเพณีอย่างสถาปัตยกรรมไทย-มอญ

จากการศึกษาเรื่อง ดาวเพดาน สัญญะและงานศิลป์ (ฐาปกรณ์ เครือระยา, 2566) สรุปความได้ว่า คติสัญลักษณ์ สถาปัตยกรรมดาวเพดาน ลวดลายที่อาจจะเป็นภาพเขียนสี หรืออาจทำด้วยไม้แกะสลักเป็นรูปดาวมีรัศมี บนเพดานหรือฝ้าเพดาน พระอุโบสถหรือวิหาร ที่มักจะทาฝ้าเพดานที่ทำด้วยไม้นั้นเป็นพื้นสีแดง และทาสีดาวเป็นสีทองการประดับตกแต่งฝ้าเพดานในลักษณะรูปดาวก็คือ สัญลักษณ์ที่มีคติความเชื่อทางคติของฝ่ายเถรวาทที่แสดงว่า พื้นที่ในพระอุโบสถหรือในพระวิหาร ก็คือ พื้นที่ของสวรรค์ในชั้นฟ้า ที่อยู่ใกล้กับดวงดาว ดังกล่าวคือการมองท้องฟ้าของผู้คนในยุคอดีตจะใช้สีแดงเป็นสีของท้องฟ้า ส่วนในคติของฝ่ายมหายาน รูปแบบของดาวเพดานเป็นสัญลักษณ์ของพุทธมณฑลหรือเรียกกันในฝ่ายมหายานก็คือ มันดาละ อันเป็นที่สถิตของพระพุทธเจ้าของแต่ละพระองค์ ที่เชื่อว่ามีอยู่มากมายดังเม็ดทราย ในมหาคงคานที (เช่นเดียวกับฝ่ายเถรวาท) และยังคงสถิตอยู่ เพื่อสั่งสอนสัตว์โลกอยู่เพดานพระอุโบสถวัดสุวรรณดาราราม

นอกจากนี้ จากการศึกษาเรื่อง ดาวเพดาน สัญญะและงานศิลป์ (ฐาปกรณ์ เครือระยา, 2566) สรุปความได้ว่า รูปแบบแผนผังจักรราศีแบบพม่า ซึ่งมีทั้งความเหมือนและแตกต่างจากราศีของไทย โดยปราชญ์โบราณได้แบ่งแยกดวงดาวต่าง ๆ เหล่านี้ให้เป็นหมวดหมู่ คือ 1) กลุ่มดาว 12 ราศี ถือเป็นกลุ่มดาวฤกษ์ที่อยู่นิ่งไม่เคลื่อนที่ 2) กลุ่มดาวฤกษ์ทั้ง 27 กลุ่ม เป็นกลุ่มดาวที่อยู่นอกกาแล็กซีเช่นเดียวกันกับกลุ่มดาว 12 ราศี 3) ดาวเคราะห์ทั้ง 7 ดวง ดาวเคราะห์ที่กล่าวถึงนี้เป็นกลุ่มดาวที่อยู่ในจักรราศีหรืออยู่ในระบบสุริยจักรวาลเดียวกันกับโลก

จากการศึกษาจาก หนังสือวัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ประทีป เพ็งตะโก, 2562) สรุปความได้ว่า “ลายดาวเพดาน ประดับภายในเมรุทิศเมรุราย วัดไชยวัฒนาราม” แสดงถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมของฝ้าเพดานเมรุวัดไชยวัฒนารามที่เคยลงรักปิดทองมีคานไม้แบ่งพื้นที่ฝ้าออกเป็นช่องสี่เหลี่ยมหลาย ๆ ช่อง คานแต่ละอันประดับลวดลายกลีบบัวและเม็ดประคำโดยตลอดเดิมฝ้าเพดานนี้เคยประดับด้วยดาวเพดาน และตรงจุดตัดของคานปิดทับด้วยไม้แกะสลักเป็นดอกประจำยาม ปัจจุบันดาวเพดาน และประจำยามเหล่านี้ไม่ปรากฏแล้วแทบทั้งสิ้น

2. รูปแบบ ลักษณะของลวดลายดาวเพดาน

จากการศึกษาเรื่อง ดาวเพดาน สัญญะและงานศิลป์ (ฐาปกรณ์ เครือระยา, 2566) สรุปความได้ว่า การสร้างสรรค์ดาวเพดานในงานช่างนั้น ในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่าปรากฏให้เห็นทุกเทคนิคงานช่าง ซึ่งแต่ละเทคนิคถูกเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความถนัดของช่างท้องถิ่นตามความนิยมและยุคสมัยดังต่อไปนี้ 1) เทคนิคงานไม้แกะสลัก 2) เทคนิคงานลายคำหรืองานปิดทองล่องชาด 3) เทคนิคงานเขียนฮักเขียนหาง 4) เทคนิคงานปั้นรักสมุก (รักกระแหนะ) 5) เทคนิคงานประดับกระจก 6) เทคนิคงานฉลุลาย 7) เทคนิคงานจิตรกรรม ดาวเพดาน คือพัฒนาการของผ้าที่ใช้กางกั้นพระพุทธรูปในอาคารเพื่อป้องกันสิ่งสกปรกตกลงบน

องค์พระพุทธรูปหรือที่วัฒนธรรมล้านนาเรียกว่า ผ้าเทิงพระเจ้า ผ้ามุงบน และผ้ามุงพระเจ้า ก่อนจะพัฒนารูปแบบเป็นงานช่างเพื่อความคงทนถาวร เพื่อแปลความหมายให้สัญญะว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน นอกจากนี้อีกหนึ่งนัยสำคัญคือการที่ให้พระพุทธเจ้าเป็นศูนย์กลางจักรวาล พระพุทธรูปอันเป็นตัวแทนตั้งอยู่ตรงไหนก็จะปรากฏดาวเพดานอยู่ที่นั่น

ภาพที่ 2 ชุดภาพกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ผลกระทบและคุณค่าร่วม
ที่มา : ผู้วิจัย

ในการศึกษานี้จะดำเนินการนำเสนอตามลำดับดังนี้ 1) อาคารตัวอย่างจากการเก็บข้อมูลและลงพื้นที่สำรวจ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3) กรอบแนวคิดในการวิจัย 4) การรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล

วัด ในชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

จากการศึกษาจาก เพจรามัญคดี (นายมานพ แก้วหยก, 2526) สรุปความได้ว่า วัดที่เป็นวัดมอญ ในอำเภอปากเกร็ด มีทั้งหมด 46 แห่ง โดยปัจจุบันมีทั้งหมด 41 วัด เนื่องจากมีวัดหลายวัดร้างไป เช่น วัดชมพูราย วัดปรก วัดโบสถ์รอ วัดเชิงเลน วัดหน้าโบสถ์ ซึ่งวัดมอญ 4 วัดท้ายสุดนั้น ได้มีการเวนคืนไปโดยกรมชลประทาน ตั้งแต่ พ.ศ.2496 และมีการสร้างวัดขึ้นมาแทนยังที่แห่งใหม่ ดังนั้นวัดในพื้นที่ขอบเขต มีรายชื่อวัดทั้งหมด ดังนี้

ตารางที่ 1 ขอบเขตพื้นที่สำรวจอาคารสถาปัตยกรรมพระอุโบสถและพระวิหาร ทั้งหมด 41 วัด

 ภาพแสดงพื้นที่ขอบเขตการศึกษา ที่มา : A man of smile (2013)	- **พื้นที่ ก** เกาะเกร็ด ประกอบด้วยวัดจำนวน 11 วัด คือ วัดเสาธงทอง วัดไผ่ล้อม วัดปรมัยยิกาวาส วัดฉิมพลี (วัดภายในเกาะเกร็ด) วัดกลางเกร็ด วัดบางจาก วัดท่าอิฐ วัดสนามเหนือ วัดใหญ่สว่างอารมณ์ วัดเชิงเลน วัดแสงสิริธรรม - **พื้นที่ ข** ปากเกร็ด ประกอบด้วยวัดจำนวน 21 วัด คือ วัดเกาะพญาเจ่ง วัดบ่อ วัดบางพูดใน วัดกลางเกร็ด วัดชลประธานรังสฤษฎ์ วัดช่องลม วัดโพธิ์ทองบน วัดเรืองเวชมงคล วัดสลักเหนือ วัดกู้ วัดบางพูดนอก วัดผาสุกมณีจักร วัดโพธิ์บ้านอ้อย วัดศรีรัตนาราม วัดหงส์ทอง วัดบางบัวทอง วัดศาลากุล วัดสิงห์ทอง วัดธาราธรรมาราม วัดศรีเขตธรรมาราม วัดสาลีโขภิตาราม - **พื้นที่ ค** บางตะไนย์ ประกอบด้วยวัดจำนวน 4 วัด คือ วัดตาล วัดตำหนักเหนือ วัดเตย วัดปากคลองพระอุดม วัดป่าเลไลยก์ - **พื้นที่ ง** คลองพระอุดม ประกอบด้วยวัดจำนวน 6 วัด คือ วัดท้องคุ้ง วัดท่าเกวียน วัดบางจาก วัดโปรดเกษ วัดสะพานสูง วัดอินทราราม

ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

วัดในชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีวัดในพื้นที่ขอบเขตการศึกษาทั้งหมด 41 แห่ง ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์แจกแจงรูปแบบและรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับลวดลายดาวเพดานในอาคารสถาปัตยกรรมอุโบสถ ชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า อาคารสถาปัตยกรรมอุโบสถจากการสำรวจทั้งสิ้น 41 วัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ ใช้ในการวิจัยเป็นการศึกษาข้อมูลผนวกกับการลงสำรวจพื้นที่ โดยอาศัยวิธีและขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยและวารสารบทความที่มีความเกี่ยวข้องในการศึกษา

2. จัดทำรายงานความก้าวหน้าผ่านผู้ทรงฯ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน พิจารณาประเมินผลและนำมาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีจำนวนวัดที่มีการศึกษาข้อมูลผนวกกับลงพื้นที่สำรวจ เพื่อมีความเข้าใจเกี่ยวกับลวดลายดาวเพดาน วัดมอญ ชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และนำไปสู่การวิเคราะห์ สรุป และจำแนกลวดลายดาวเพดาน จำนวนทั้งสิ้น 41 วัด ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดานภายในอาคารอุโบสถ

ลำดับ	รายชื่อวัด การเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดาน ภายในอาคารอุโบสถ	ลำดับ	รายชื่อวัด การเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดาน ภายในอาคารอุโบสถ
1	วัดปรมัยยิกาวาส พ.ศ.2264	2	วัดเสาธงทอง พ.ศ.2310
	 ภาพดาวเพดานวัดปรมัยยิกาวาส ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดเสาธงทอง ที่มา : ผู้วิจัย
3	วัดฉิมพลี สมัยกรุงศรีอยุธยา	4	วัดไผ่ล้อม พ.ศ.2310
	 ภาพดาวเพดานวัดฉิมพลี ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดไผ่ล้อม ที่มา : ผู้วิจัย
5	วัดสิงห์ทอง พ.ศ.2400	6	วัดเกาะพญาเจ่ง พ.ศ.2318
	 ภาพดาวเพดานวัดสิงห์ทอง ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดเกาะพญาเจ่ง ที่มา : ณัฐ, 2567
7	วัดบ่อ พ.ศ.2315	8	วัดบางพูดใน พ.ศ. 2369
	 ภาพดาวเพดานวัดบ่อ ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดบางพูดใน ที่มา : ผู้วิจัย
9	วัดสนามเหนือ พ.ศ.2372	10	วัดกลางเกร็ด พ.ศ.2310
	 ภาพดาวเพดานวัดสนามเหนือ ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดกลางเกร็ด เก่า(ซ้าย) ใหม่ (ขวา) ที่มา : Scoot de Urban (2022)

ตารางที่ 2 แสดงการเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดานภายในอาคารอุโบสถ (ต่อ)

ลำดับ	รายชื่อวัด การเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดาน ภายในอาคารอุโบสถ	ลำดับ	รายชื่อวัด การเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดาน ภายในอาคารอุโบสถ
11	วัดชลประทานรังสฤษดิ์ พ.ศ. 2502	12	วัดช่องลม พ.ศ. 2312
	 ภาพดาวเพดานวัดชลประทานรังสฤษดิ์ ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดช่องลม ที่มา : ผู้วิจัย
13	วัดโพธิ์ทองบน พ.ศ.2300	14	วัดเรืองเวชมงคล พ.ศ. 2500
	 ภาพดาวเพดานวัดโพธิ์ทองบน ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดเรืองเวชมงคล ที่มา : ผู้วิจัย
15	วัดสลักเหนือ พ.ศ. 2312	16	วัดกู้ พ.ศ.2295
	 ภาพดาวเพดานวัดสลักเหนือ ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดกู้ ที่มา : ผู้วิจัย
17	วัดบางพูดนอก พ.ศ. 2140	18	วัดผาสุกมณีจักร พ.ศ. 2517
	 ภาพดาวเพดานวัดบางพูดนอก ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดผาสุกมณีจักร ที่มา : ผู้วิจัย
19	วัดโพธิ์บ้านอ้อย พ.ศ. 2137	20	วัดศรีรัตนาราม (วัดบางพัง) พ.ศ. 2305
	 ภาพดาวเพดานวัดโพธิ์บ้านอ้อย ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดศรีรัตนาราม (วัดบางพัง) ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 2 แสดงการเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดานภายในอาคารอุโบสถ (ต่อ)

ลำดับ	รายชื่อวัด การเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดาน ภายในอาคารอุโบสถ	ลำดับ	รายชื่อวัด การเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดาน ภายในอาคารอุโบสถ
21	วัดหงษ์ทอง พ.ศ. 2377	22	วัดตาล พ.ศ.2322
	 ภาพดาวเพดานวัดหงษ์ทอง ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดตาล ที่มา : ผู้วิจัย
23	วัดตำหนักเหนือ พ.ศ.2300	24	วัดเตย พ.ศ.2375
	 ภาพดาวเพดานวัดตำหนักเหนือ ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดเตย ที่มา : ผู้วิจัย
25	วัดปากคลองพระอุดม พ.ศ.2418	26	วัดป่าเลไลยก์ พ.ศ.2448
	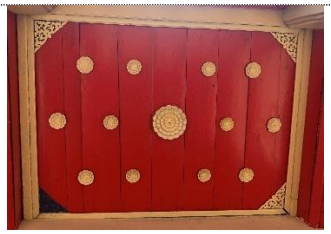 ภาพดาวเพดานวัดปากคลองพระอุดม ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดป่าเลไลยก์ ที่มา : ผู้วิจัย
27	วัดท้องคุ้ง พ.ศ.2325	28	วัดท่าเกวียน พ.ศ.2443
	 ภาพดาวเพดานวัดท้องคุ้ง ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดท่าเกวียน ที่มา : ผู้วิจัย
29	วัดบางจาก พ.ศ.2365	30	วัดโปรดเกษ พ.ศ.2317
	 ภาพดาวเพดานวัดบางจาก ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดโปรดเกษ ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 2 แสดงการเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดานภายในอาคารอุโบสถ (ต่อ)

ลำดับ	รายชื่อวัด การเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดาน ภายในอาคารอุโบสถ	ลำดับ	รายชื่อวัด การเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดาน ภายในอาคารอุโบสถ
31	วัดสะพานสูง พ.ศ.2397	32	วัดอินทราราม พ.ศ.2420
	 ภาพดาวเพดานวัดสะพานสูง ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดอินทราราม ที่มา : ผู้วิจัย
33	วัดศรีเขตนันทาราม พ.ศ.2440	34	วัดสาลีโขภิตาราม พ.ศ.2310
	 ภาพดาวเพดานวัดศรีเขตนันทาราม ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดสาลีโขภิตาราม ที่มา : ผู้วิจัย
35	วัดเชิงเลน พ.ศ.2450	36	วัดท่าอิฐ พ.ศ.2316
	 โบสถ์ใหม่ ภาพดาวเพดานวัดเชิงเลน ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดท่าอิฐ ที่มา : ผู้วิจัย
37	วัดบางบัวทอง พ.ศ.2335	38	วัดแสงสิริธรรม พ.ศ.2327
	 ภาพดาวเพดานวัดบางบัวทอง ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดแสงสิริธรรม ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 2 แสดงการเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดานภายในอาคารอุโบสถ (ต่อ)

ลำดับ	รายชื่อวัด การเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดาน ภายในอาคารอุโบสถ	ลำดับ	รายชื่อวัด การเก็บข้อมูลลวดลายดาวเพดาน ภายในอาคารอุโบสถ
39	วัดศาลากุล พ.ศ.2394	40	วัดใหญ่สว่างอารมณ์ พ.ศ.1963
	 ภาพดาวเพดานวัดศาลากุล ที่มา : ผู้วิจัย		 ภาพดาวเพดานวัดใหญ่สว่างอารมณ์ ที่มา : ผู้วิจัย
41	วัดธาราธรรมาราม ปิดถาวร ไม่ปรากฏ		

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการศึกษาวิเคราะห์ จะสามารถแบ่งรูปแบบของลวดลายดาวเพดานได้ทั้งหมด 5 รูปแบบ ดังนี้

- ลวดลายดาวเพดาน รูปแบบที่ 1 จำนวนทั้งหมด 30 วัด
- ลวดลายดาวเพดาน รูปแบบที่ 2 จำนวนทั้งหมด 6 วัด
- ลวดลายดาวเพดาน รูปแบบที่ 3 จำนวนทั้งหมด 4 วัด
- ลวดลายดาวเพดาน รูปแบบที่ 4 (ลวดลายดาวเพดานอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของพระอุโบสถและพระวิหาร (พลวัต) จำนวนทั้งหมด 13 วัด
- ลวดลายดาวเพดาน รูปแบบที่ 5 จำนวนทั้งหมด 13 วัด

รูปแบบของลวดลายดาวเพดาน อุโบสถวัดไทยมอญ ชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีการศึกษาวิเคราะห์ได้ผลสรุปทั้งหมด 5 รูปแบบ ดังนี้

1. ลวดลายดาวเพดาน รูปแบบที่ 1 : ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ ได้แก่ ดอกไม้ ดอกพุตตาล ดอกบัวบาน ดอกจอก ดอกบัวบาน ลายกระจัง ลายดวงดาว รูปดาว กลีบบัว เป็นต้น

- มีการแกะสลักดาวเพดานด้วยไม้หรือปูนปั้น
- พื้นหลังฝ้าทาสีแดงเลือดนก แดงสด
- มีแพทเทิร์นลายระยะเท่ากัน หรือ วางระยะแบบดาวรายล้อมดาวประธาน ดาวประธานดวงเดียว

ตารางที่ 3 แสดงรูปแบบที่ 1 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ

รูปแบบที่ 1 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ (พ.ศ. 1963 - พ.ศ. 2517)
วัดที่ปรากฏรูปแบบที่ 1 : วัดปรมัยยิกาวาส วัดฉิมพลี วัดไผ่ล้อม วัดสิงห์ทอง วัดเกาะพญาเจ่ง วัดบ่อ วัดสนามเหนือ วัดช่องลม วัดโพธิ์ทองบน วัดสลักเหนือ วัดกู้ วัดบางพูดนอก วัดผาสุกมณีจักร วัดศรีรัตนาราม วัดตาล วัดต้าหนักเหนือ วัดเตย วัดปากคลองพระอุดม วัดป่าเลไลยก์ วัดท้องคุ้ง วัดท่าเกวียน วัดบางจาก วัดโปรดเกษ วัดอินทราราม วัดท่าอิฐ วัดบางบัวทอง วัดแสงสิริธรรม วัดใหญ่สว่างอารมณ์ วัดธาราธรรมาราม วัดสาลีโขภิตาราม

ตารางที่ 3 แสดงรูปแบบที่ 1 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ (ต่อ)

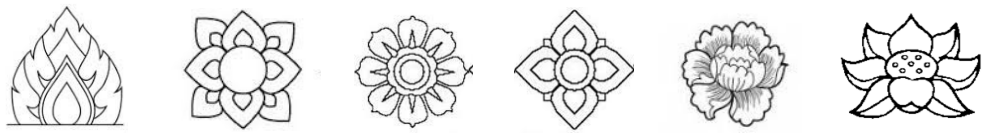

ลายกระจัง ดอกไม้ ดอกจอก ลายประจำยาม ดอกพุตตาล ดอกบัวบาน

ภาพที่ 3 ไดอะแกรมลายประกอบดาวเพดานที่มีการดัดแปลง

ที่มา : ผู้วิจัย

คติและการผูกลวดลายดาวเพดาน : มีแพทเทิร์นลายระยะเท่ากัน หรือ วางระยะแบบดาวรายล้อมดาวประธาน ดาวประธานดวงเดียวพื้นหลังฝ้าทาสีแดงเลือดนก แดงสด เปรียบเสมือนท้องฟ้ายามพระอาทิตย์ตกดิน หรือรุ่งอรุณ

◙ มีการแกะสลักดาวเพดานด้วยไม้หรือปูนปั้น ◙

◙ พื้นหลังฝ้าทาสีแดงเลือดนก แดงสด มีแพทเทิร์นลายระยะเท่ากัน หรือ วางระยะแบบดาวรายล้อมดาวประธาน ดาวประธานดวงเดียว◙

ภาพที่ 4 ไดอะแกรมลายประกอบดาวเพดานที่มีการดัดแปลง

ที่มา : ผู้วิจัย

โทนสีโดยประมาณที่ใช้ในการประดิษฐ์ลวดลายและพื้นหลังดาวเพดาน :

ดาวเพดาน	**พื้นหลัง**	**วัสดุ**
สีทอง สีเหลือง สีน้ำตาล	สีแดงเลือดนก สีแดง สีแดงส้ม	ไม้ ปูนปั้น โลหะ (สมัยหลัง)

2. ลวดลายดาวเพดาน รูปแบบที่ 2 : ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ ได้แก่ ดอกไม้ ดอกพุตตาล ดอกบัวบาน ลายกระจัง ลายดวงดาว ดาว 8 แฉก กลีบบัว เป็นต้น

- มีการแกะสลักดาวเพดานด้วยไม้หรือปูนปั้น
- พื้นหลังฝ้าทาสีขาว ขาวนวล
- มีแพทเทิร์นลายระยะเท่ากัน หรือ วางระยะแบบดาวรายล้อมดาวประธาน ดาวประธานดวงเดียว

ตารางที่ 4 แสดงรูปแบบที่ 2 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ

รูปแบบที่ 2 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ (พ.ศ. 2140 - พ.ศ. 2397)
วัดที่ปรากฏรูปแบบที่ 2 : วัดเสาธงทอง/เสาธงหิน วัดบางพูดใน วัดกลางเกร็ด วัดต้าหนักเหนือ วัดสะพานสูง วัดบางบัวทอง

ตารางที่ 4 แสดงรูปแบบที่ 2 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ (ต่อ)

ลายกระจัง ดอกไม้ ดอกจอก ลายประจำยาม ดอกพุตตาล ดอกบัวบาน ดาว 8-10 แฉก

ภาพที่ 5 ไดอะแกรมลายประกอบดาวเพดานที่มีการดัดแปลง

ที่มา : ผู้วิจัย

คติและการผูกลวดลายดาวเพดาน : มีแพทเทิร์นลายระยะเท่ากัน หรือ วางระยะแบบดาวรายล้อมดาวประธาน ดาวประธานดวงเดียว พื้นหลังฝ้าทาสีขาว ขาวนวล เปรียบเสมือนท้องฟ้ายามรุ่งสว่าง

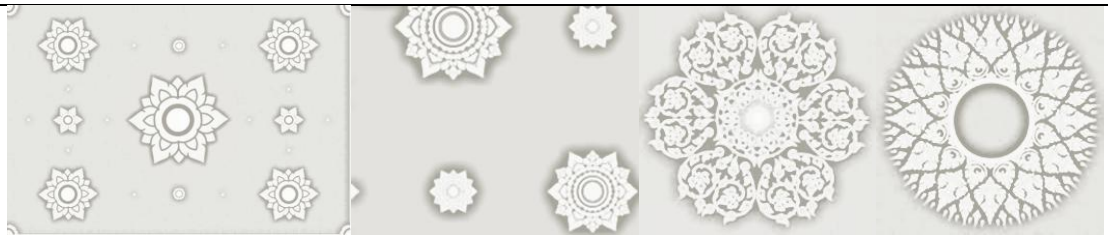

◙ พื้นหลังฝ้าทาสีขาว ขาวนวล ,มีการแกะสลักดาวเพดานด้วยไม้หรือปูนปั้น ◙

◙ มีแพทเทิร์นลายระยะเท่ากัน หรือ วางระยะแบบดาวรายล้อมดาวประธาน ดาวประธานดวงเดียว◙

ภาพที่ 6 การดัดแปลงลายดาวเพดานที่มีการดัดแปลง และรูปดาวเพดานวัดเชิงเลน

ที่มา : ผู้วิจัย

โทนสีโดยประมาณที่ใช้ในการประดิษฐ์ลวดลายและพื้นหลังดาวเพดาน :

ดาวเพดาน	**พื้นหลัง**	**วัสดุ**
สีทอง สีน้ำตาล สีโทนธรรมชาติ	สีขาว สีธรรมชาติ สีน้ำตาล	ไม้ ปูนปั้น มีโลหะ (สมัยหลัง)

3. ลวดลายดาวเพดาน รูปแบบที่ 3 : ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ ได้แก่ ดอกไม้ ดอกพุตตาล ดอกบัวบาน ลายกระจัง ลายดวงดาว ดาว 8 แฉก กลีบบัว เป็นต้น

- มีการแกะสลักดาวเพดานด้วยไม้หรือปูนปั้น
- พื้นหลังฝ้าทาสีทอง สีขาวนวล
- มีแพทเทิร์นลายระยะเท่ากัน หรือ วางระยะแบบดาวรายล้อมดาวประธาน ดาวประธานดวงเดียว

ตารางที่ 5 แสดงรูปแบบที่ 3 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ

รูปแบบที่ 3 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ (ระบุสมัยอยุธยา - พ.ศ. 2322)

วัดที่ปรากฏรูปแบบที่ 3 : วัดฉิมพลี วัดเกาะพญาเจ่ง วัดตาล วัดตำหนักเหนือ

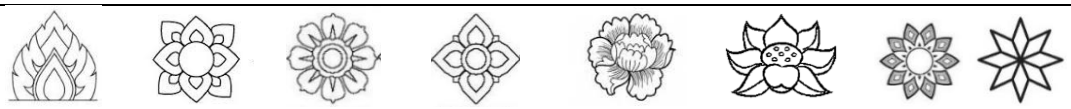

ลายกระจัง ดอกไม้ ดอกจอก ลายประจำยาม ดอกพุตตาล ดอกบัวบาน ดาว 8-10 แฉก

ภาพที่ 7 ไดอะแกรมลายประกอบดาวเพดานที่มีการดัดแปลง

ที่มา : ผู้วิจัย

คติและการผูกลวดลายดาวเพดาน : มีแพทเทิร์นลายระยะเท่ากัน หรือ วางระยะแบบดาวรายล้อมดาวประธาน ดาวประธานดวงเดียว พื้นหลังฝ้าทาสีทอง มีความประยุกต์ของโทนสีแดง-ทองอร่ามและสวดลายมากขึ้น แต่ยังเป็นคติดวงดาวบนท้องฟ้า

◙ พื้นหลังฝ้าทาสีทอง ◙

◙ มีแพทเทิร์นลายระยะเท่ากัน หรือวางระยะแบบดาวรายล้อมดาวประธาน ดาวประธานดวงเดียว ◙

ภาพที่ 8 การดัดแปลงลายดาวเพดานที่มีการดัดแปลง ที่มา : ผู้วิจัย

โทนสีโดยประมาณที่ใช้ในการประดิษฐ์ลวดลายและพื้นหลังดาวเพดาน :

ดาวเพดาน	**พื้นหลัง**	**วัสดุ**
สีทอง สีเหลือง สีน้ำตาล	สีส้ม สีน้ำตาล สีแดง	ไม้ ปูนปั้น มีโลหะ (สมัยหลัง)

4. ลวดลายดาวเพดาน รูปแบบที่ 4 : ลายดาวเพดานประเภทประยุกต์ มีการใช้ลายแบบสากล ได้แก่ ลายจีน ยุโรป ฯลฯ

- มีการแกะสลักดาวเพดานด้วยไม้หรือปูนปั้น พื้นหลังฝ้าทาสีแดง ขาว ขาวนวล หรือเทา

ตารางที่ 6 แสดงรูปแบบที่ 4 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ

รูปแบบที่ 4 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ (พ.ศ. 2264 - พ.ศ. 2502)

วัดที่ปรากฏรูปแบบที่ 4 : วัดปรมัยยิกาวาส วัดเสาธงทอง/เสาธงหิน วัดฉิมพลี วัดบางพูดใน วัดกลางเกร็ด วัดชลประทานรังสฤษดิ์ วัดกู้ วัดหงษ์ทอง วัดตาล วัดบางจาก วัดเชิงเลน วัดท่าอิฐ วัดศาลากุล

ดอกไม้ ดอกจอก ลายประจำยาม ดาว 8-10 แฉก ดาวเพดานประยุกต์

ภาพที่ 9 ไดอะแกรมลายประกอบดาวเพดาน

ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 6 แสดงรูปแบบที่ 4 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ (ต่อ)

คติและการผูกลวดลายดาวเพดาน : มีแพทเทิร์นลายระยะเท่ากัน หรือ วางระยะแบบดาวรายล้อมดาวประธาน		
ดาวประธานดวงเดียวหรือหลายดวงเป็นแกนกลางของฝ้าเพดาน มีการแกะสลักดาวเพดานด้วยไม้หรือปูนปั้น พื้นหลังฝ้าทาสีแดง ขาว ขาวนวล หรือเทา และอื่น ๆ ลายดวงดาวเริ่มมีการแปลงลวดลายดอกไม้ที่มีรายละเอียดประยุกต์เพิ่มมากขึ้น บางครั้งจึงเหมือนอย่างลวดลายตะวันตก		
 ◙ มีการแกะสลักดาวเพดานด้วยไม้หรือปูนปั้น พื้นหลังฝ้าทาสีแดง ขาว ขาวนวล หรือเทา ◙ **ภาพที่ 10** รูปดาวเพดานวัดศาลากุล-วัดสะพานสูง ที่มา : ผู้วิจัย		
โทนสีโดยประมาณที่ใช้ในการประดิษฐ์ลวดลายและพื้นหลังดาวเพดาน :		
ดาวเพดาน	**พื้นหลัง**	**วัสดุ**
สีเหลือง สีน้ำตาล วัสดุกระเบื้องหลายสี กระจกสี	สีชมพู สีเขียว สีฟ้า สีฟ้าเข้ม	ไม้ ปูนปั้น มีโลหะ (สมัยหลัง)

5. ลวดลายดาวเพดาน รูปแบบที่ 5 : ไม่มีลวดลายดาวเพดาน เนื่องจากมีการทำใหม่ บูรณะเป็นแบบใหม่ หรือสร้างอาคารหลังใหม่ หรือลวดลายอื่น ๆ เช่น ลายอักษร ลายอักษรประดิษฐ์

ตารางที่ 7 แสดงรูปแบบที่ 5 ไม่มีลายดาวเพดานหรือมีเล็กน้อย

รูปแบบที่ 5 ไม่มีลายดาวเพดานหรือมีเล็กน้อย (พ.ศ. 2264 - พ.ศ. 2502 และปัจจุบัน)
วัดที่ปรากฏรูปแบบที่ 5 : วัดบางพูดใน วัดชลประทานรังสฤษดิ์ วัดเรืองเวชมงคล วัดโพธิ์บ้านอ้อย วัดศรีรัตนาราม วัดหงษ์ทอง วัดบางจาก วัดโปรดเกษ วัดเชิงเลน วัดท่าอิฐ วัดบางบัวทอง วัดแสงสิริธรรม วัดสาลีโขภิตาราม
 ภาพที่ 11 รูปดาวเพดานวัดแสงสิริธรรม-วัดเรืองเวชมงคล-วัดหงษ์ทอง ที่มา : ผู้วิจัย

สรุปและอภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษา สามารถสรุปผลการวิเคราะห์รูปแบบและลวดลายของดาวเพดานของอุโบสถ ในช่วงระยะเวลาที่แบ่งออกเป็น 3 ช่วงสมัย คือ

ช่วงสมัยสุโขทัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1792-2006 มีดาวเพดานปรากฏ 1 รูปแบบ (รูปแบบที่ 1)

ช่วงสมัยอยุธยาตอนต้น-ปลาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1893 - 2310, 2325 (กรุงธนบุรี) มีดาวเพดานปรากฏ 1 รูปแบบ (รูปแบบที่ 2)

และ ช่วงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่ปี 2325 ถึงปัจจุบัน มีดาวเพดานปรากฏ 4 รูปแบบ (รูปแบบที่ 2,3,4,5)

ในการศึกษารูปแบบและลวดลายของดาวเพดานอุโบสถมอญ ตามอายุการก่อสร้างของกลุ่มวัดในพื้นที่การศึกษา ผนวกกับการแปรผันของพลวัต พบว่ามีรูปแบบของลวดลายดาวเพดานตามคติมอญไทยที่ปรากฏ ดังวัตถุประสงค์ 2 ข้อที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เข้าใจและได้จำแนกรูปแบบของลวดลายดาวเพดาน อาคารอุโบสถ วัดไทยมอญ ชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มีรูปแบบลวดลายที่แบ่งเป็น 5 รูปแบบตามช่วงระยะเวลา ดังนี้

1. ลวดลายดาวเพดาน ช่วงปี พ.ศ. 1963 - พ.ศ. 2517 รูปแบบที่ 1 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ ได้แก่ ดอกไม้ ดอกพุตตาล ดอกบัวบาน ดอกจอก ดอกบัวบาน ลายกระจัง ลายดวงดาว รูปดาว กลีบบัว เป็นต้น
2. ลวดลายดาวเพดาน ช่วงปี พ.ศ. 2140 - พ.ศ. 2397 รูปแบบที่ 2 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ ได้แก่ ดอกไม้ ดอกพุตตาล ดอกบัวบาน ลายกระจัง ลายดวงดาว ดาว 8 แฉก กลีบบัว เป็นต้น
3. ลวดลายดาวเพดาน ช่วงปี ระบุสมัยอยุธยา - พ.ศ. 2322 รูปแบบที่ 3 ลายดาวเพดานประเภท ลายธรรมชาติ ได้แก่ ดอกไม้ ดอกพุตตาล ดอกบัวบาน ลายกระจัง ลายดวงดาว ดาว 8 แฉก กลีบบัว เป็นต้น
4. ลวดลายดาวเพดาน ช่วงปี พ.ศ. 2264 - พ.ศ. 2502 รูปแบบที่ 4 ลายดาวเพดานประเภทประยุกต์ มีการใช้ลายแบบสากล ได้แก่ ลายจีน ยุโรป ฯลฯ
5. ลวดลายดาวเพดาน ช่วงปี พ.ศ. 2264 - พ.ศ. 2502 และปัจจุบัน รูปแบบที่ 5 ไม่มีลวดลายดาวเพดาน เนื่องจากมีการทำใหม่ บูรณะเป็นแบบใหม่ หรือสร้างอาคารหลังใหม่ หรือลวดลายอื่น ๆ เช่น ลายอักษร ลายอักษรประดิษฐ์

นอกจากนี้ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษารูปแบบดาวเพดานและลวดลายที่ใช้ในงานอาคารสถาปัตยกรรมอุโบสถไทยมอญ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น ทราบถึงรูปแบบของลายดาวเพดานที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงอายุของอาคาร ซึ่งมีลวดลายที่เป็นดาวเพดานโดยใช้ดอกไม้ธรรมชาติ พื้นหลังสีแดงในช่วงแรกของการสร้างอุโบสถ จนมีการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา ก็ยังมีการนำมาใช้ต่อเนื่องโดยอาจมีการ

ปรับเปลี่ยนโทนสีและขนาดของดาวเพดานบ้าง จนในสมัยรัตนโกสินทร์จนปัจจุบัน เริ่มมีการจางหายของรูปแบบดั้งเดิม เป็นรูปแบบที่มีการประยุกต์ใช้ลายจากศิลปะอื่น ๆ มาใช้ร่วม โทนสี วัสดุที่มีการเปลี่ยน จนในบางวัดแทบไม่ปรากฏการใช้ลายดาวเพดาน ทั้งนี้ไม่ว่าเหตุปัจจัยใดก็ยังคงมีปรากฏการใช้ลายดาวเพดานอยู่ในส่วนของอาคารอื่น ๆ ในวัด เฉกเช่นวิหาร หรือ ศาลา เป็นต้น ในการศึกษานี้ค่อนข้างมีความซับซ้อน มีความเกี่ยวข้องกับพลวัต หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตลอดจนข้อสรุปที่สามารถแจกแจงได้ว่า จำนวนวัดที่ทำการวิเคราะห์ ทั้งหมด 41 วัด มีการจำแนกตามรูปแบบลวดลายของดาวเพดานเป็นอย่างไร ดังตารางการวิเคราะห์ในตารางที่ 3-6 ซึ่งการศึกษานี้จะประสบผลสำเร็จต่อไปได้ จักต้องมีการนำงานวิจัยนี้ไปพัฒนาต่อยอด และนำไปใช้ในการออกแบบลวดลายดาวเพดานในอุโบสถวัดไทยมอญต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ด้านการศึกษาฯ ในครั้งนี้ พบว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความสำคัญเป็นลำดับแรกของปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงาน ดังนั้นควรแสวงหาความรู้ใหม่เพิ่มเติมตลอดเวลาในการเก็บข้อมูลจากวิธีการต่าง ๆ และการรับคำปรึกษาจากผู้รู้ ความตรงต่อเวลาในการนัดหมาย ให้ความใส่ใจกับทีมงานและให้กำลังใจให้คำขณะลงพื้นที่ การแสวงหาข้อมูลที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นเอกสาร ตำรา งานวิจัย และระบบฐานข้อมูลออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

ชวพงศ์ ชำนิประศาสน์. (2563). *คติสัญลักษณ์ สถาปัตยกรรม ดาว เพดาน.* ข่าวสด. https://www.khaosod.co.th/newspaper-column/news_4530425

ฐาปกรณ์ เครือระยา. (2566). ดาวเพดาน สัญญะและงานศิลป์. *วารสารร่มพยอม. 25*(2), 4-19.

ณัฐ. (2567). *วัดเกาะพญาเจ่ง จิตรกรรมฝาผนังอันวิจิตรงดงามที่สุดในประเทศไทย.* MThai. https://mthai.com/travel/nonthaburi/326571.html

ประทีป เพ็งตะโก. (2562). *วัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.

มานพ แก้วหยก. (2526). *รามัญคดี – MON Studies*. Facebook. https://www.facebook.com/RamannMon/posts

สุภาภรณ์ จินดามณีโรจน์. (2559). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ลุ่มแม่น้ำกลอง ความหลากหลายของผู้คน ชุมชนและวัฒนธรรม บ้านโป่ง-บ้านเจ็ดเสมียน - มอญบ้านโป่ง-โพธาราม จ.ราชบุรี*. สำนักพิมพ์ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง.

A man of smile. (2013). *เที่ยว ชม ชิม @ เกาะเกร็ด.* แผนที่เกาะเกร็ด. Pantip. https://pantip.com/topic/30295741

Scoot de Urban. (2022). *One Day Trip ขี่ “สกู๊ตเตอร์ไฟฟ้า” ตะลุยเที่ยวเส้นทางประวัติศาสตร์นนทบุรี.* MGR Online. https://mgronline.com/travel/detail/9650000084581